

Ο Σχεδιασμός και οι Προτάσεις για να γίνει η Πάτρα μια Πράσινη Πόλη

- Καταλύτης η υπογραφή μνημονίου συνεργασίας με τις περιβαλλοντικές οργανώσεις
- Προγραμματίζεται το φθινόπωρο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα: «Τοπική Αυτοδιοίκηση – Περιβάλλον και Πράσινη Επιχειρηματικότητα»

Του Βασίλη Τακτικού*

Καταλύτης για την οριζόντια συνεργασία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να εξελιχθεί η υπογραφή του μνημονίου συνεργασίας μεταξύ του Δήμου Πατρών και του κρατικού οργανισμού «Έργο Πολιτών», που πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 3 Ιουνίου 2009. Οι στόχοι που τέθηκαν και από τις δύο πλευρές είναι άμεσα σχέδια δράσης, καθώς και η διεξαγωγή Συνεδρίου το φθινόπωρο.

Με την υπογραφή του μνημονίου συνεργασίας διατυπώθηκε, πάνω από όλα, η πολιτική βούληση του Δήμου Πατρών (ο οποίος έχει μια προϊστορία στην πράσινη επιχειρηματικότητα) και μπορεί τώρα να προχωρήσει πιο δυναμικά στο ζήτημα της Πράσινης Ανάπτυξης στην πόλη, έχοντας ως κινητήρια δύναμη τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

Κι αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί αναγνωρίζει το ρόλο του πολίτη, της συμμετοχικής οικολογίας και του εθελοντισμού για τις πράσινες πόλεις και συμπορεύεται με ένα παγκόσμιο ρεύμα και όραμα για τον μετασχηματισμό των μεγάλων αστικών κέντρων σε πράσινες πόλεις με βιοκλιματικά κτίρια, πράσινες στέγες, πράσινες συγκοινωνίες και εν γένει πράσινη επιχειρηματικότητα, κλειδί της οποίας είναι η συμμετοχικότητα των ενεργών πολιτών.

Το σχέδιο αυτό ανταποκρίνεται σε μια γενικότερη πρωτοβουλία κινητικότητας των Δήμων σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τις πράσινες πόλεις. Έτσι, η «κοινοπραξία» των Δήμων σε επίπεδο προγραμματισμού, μαζί με το κρατικό φορέα εθελοντισμού Έργο Πολιτών, στοχεύει στη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή των δικτύων περιβαλλοντικών οργανώσεων για την πολλαπλασιαστικότητα των αποτελεσμάτων, μέσα από ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα δημοσιότητας και επικοινωνιακών γεγονότων και συμμετοχής των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών για πράσινες πόλεις, με κινητήρια δύναμη τους πολίτες και την πράσινη επιχειρηματικότητα.

Οι συνέργειες αυτές αποσκοπούν σε επενδύσεις στην πράσινη οικονομία και την πράσινη επιχειρηματικότητα, για να εξασφαλιστεί ο ρεαλισμός των στόχων, ώστε να προχωρήσουν άμεσα πιλοτικές επενδύσεις στους τομείς της ενέργειας στις πράσινες στέγες, τα βιοκλιματικά κτίρια και την ανακύκλωση.

Το κλίμα στην Πάτρα είναι αρκετά πρόσφορο, καθώς υπάρχει πολύχρονη δραστηριότητα στην περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Με αυτά τα δεδομένα, οι δύο πλευρές συμφώνησαν:

- Διαβουλεύσεις των Δήμων, με τη συμμετοχή των Οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και του Έργου πολιτών.
- Επέκταση του θεσμού των Εκθέσεων Περιβάλλοντος σε κάθε Δήμο με βάση την συνεργασία Μ.Κ.Ο. και Έργου Πολιτών.

- Συνεργασία του Δήμου με τις Μ.Κ.Ο., για την εφαρμογή πιλοτικών σχεδίων εθελοντικής και περιβαλλοντικής δράσης.
- Δημιουργία μιας βάσης δεδομένων για την προώθηση του πράσινου, ενδεχομένως μέσα από πρόγραμμα δικτύωσης της Κοινωνίας της Πληροφορίας.
- Υποβολή Διακρατικών Προγραμμάτων για το Περιβάλλον.
- Συνεργασία με τα Γραφεία Εθελοντισμού του Δήμου, για την προώθηση θεματικών εργαστηρίων για το περιβάλλον, με στόχο την εκπαίδευση στελεχών, που καλούνται να οργανώσουν και να εφαρμόσουν σχετικές πολιτικές.

Ο Δήμος και το Έργο Πολιτών αναλαμβάνουν να κωδικοποιήσουν το υλικό, το οποίο έχουν συγκεντρώσει 50 από τις πιο δραστήριες Οργανώσεις, ώστε να αποτελέσει μια συμβουλευτική βάση δεδομένων, στη διάθεση όχι μόνο των πολιτών για περιβαλλοντική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, αλλά και υλικό για τη διαμόρφωση εφικτών προγραμμάτων υλοποίησης – προγραμμάτων για τα οποία χρειάζονται φορείς υλοποίησης μέσα από συμπράξεις Δήμων και Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών, για να διαμορφωθούν και να κατατεθούν σχετικές προτάσεις.

Αναλαμβάνουν να εκπονήσουν τα απαραίτητα Στρατηγικά Σχεδία (Master Plan) για την πλοήγηση των σχετικών δράσεων, που πρέπει να υλοποιηθούν με βάση την παραδοχή ότι οι Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών μπορούν να γίνουν αρωγοί και προπομποί στην εφαρμογή της πράσινης επιχειρηματικότητας.

Οι πρωτοβουλίες αυτές συμβαδίζουν με σχετική διακήρυξη στο πλαίσιο του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον, που έχουν υπογράψει 50 από τους μεγαλύτερους Δήμους του κόσμου, για την περίοδο 2005-2012. Κι αυτή η διακήρυξη γίνεται περισσότερο επίκαιρη σήμερα από την καθολική απάντηση για την πράσινη ανάπτυξη, ως μοναδική λύση για διέξοδο από την κρίση, καθώς η πράσινη επιχειρηματικότητα, πέρα όλων των άλλων ωφελημάτων, είναι μια προληπτική διαδικασία για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η Σημασία της Σύμπραξης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών

Η σημασία της σύμπραξης πολιτών με την Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι στρατηγικής σημασίας για την προώθηση του μοντέλου για τις πράσινες πόλεις και την απασχόληση που θα δημιουργηθεί μέσω της πράσινης ανάπτυξης.

Γιατί η πράσινη ανάπτυξη, χωρίς τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας, είναι μονομερής και ατελής.

Αυτές είναι και οι προσδοκίες από την υπογραφή σχετικού μνημονίου του Δήμου Πατρών με το Έργο Πολιτών, που λειτουργεί ως δομή στήριξης των περιβαλλοντικών οργανώσεων.

Σύμφωνα με μελέτες σε άλλες χώρες, οι επενδύσεις, που γίνονται από τις μεγάλες επιχειρήσεις και το κράτος, στην πράσινη επιχειρηματικότητα προσφέρουν μειωμένες θέσεις απασχόλησης σε σχέση με τις παραδοσιακές επενδύσεις.

Αντίθετα, οι επενδύσεις στην πράσινη επιχειρηματικότητα, μέσα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τις μικρές επιχειρήσεις, αποδίδουν σημαντικά στην τοπική απασχόληση και συμβάλλουν στον εκδημοκρατισμό της οικονομίας.

Ο εκδημοκρατισμός της οικονομίας έχει σχέση με ποιοτική περιεκτική λειτουργία της δημοκρατίας.

Αυτό είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό με τις επενδύσεις στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ηλιακή και αιολική ενέργεια.

Τα οφέλη για την τοπική κοινωνία είναι ουσιαστικά από τη διασπορά των επενδύσεων σε μικρότερες επενδύσεις, που εμπλέκεται η τοπική κοινωνία και η Τοπική Αυτοδιοίκηση με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται και η τοπική αγορά.

Το ίδιο συμβαίνει και με τη διαδικασία ανακύκλωσης και της επιχειρηματικότητας στο πράσινο και τις πράσινες στέγες.

Σημαντική επίδραση υπάρχει, επίσης, σε σχέση με το περιβάλλον και την αγορά.

Πράσινες πόλεις σημαίνει προώθηση των πράσινων επενδύσεων και της πράσινης επιχειρηματικότητας και αυτό συνθέτει το ηθικό πλεονέκτημα για τη σωτήρια της γης και των οικοσυστημάτων της, αλλά και τη βιωσιμότητα της πόλης.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα είναι το κλειδί για το μέλλον της οικονομίας, καθώς συνδυάζει το τερπνόν της οικοπροστασίας μετά του ωφελίμου της οικονομίας και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Σύμμαχος για την πράσινη επιχειρηματικότητα είναι η νέα υψηλή πράσινη τεχνολογία, που εισδύει σε όλους τους τομείς της ενέργειας, παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών και κάνει εφικτή τη μετάβαση σε μια νέα οικονομία φιλική για το περιβάλλον.

Συνδέεται άμεσα με τα πράσινα βιοκλιματικά κτίρια, τις πράσινες στέγες και την πράσινη ζήτηση σε υγιεινά και ωφέλιμα προϊόντα και υπηρεσίες. Με την ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και την οικοδιαχείριση του νερού. Τα βιοκλιματικά κτίρια και την εξοικονόμηση της ενέργειας, με την πολιτική για τις πράσινες πόλεις και την ανακύκλωση με την οικοπροστασία των δασών και της θάλασσας. Με την αξίωση για καθαρό περιβάλλον και υγεία.

Το κέρδος, έτσι, είναι διπλό. Από τη μία πλευρά, έχουμε ενεργητική προωθητική διαδικασία για την προστασία του περιβάλλοντος και από την άλλη, πράσινη ανάπτυξη, που εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα των οικοσυστημάτων.

Είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε ότι η διαδικασία της προσφοράς στην Πράσινη Επιχειρηματικότητα είναι εξίσου καθοριστική με τη ζήτηση και ενισχύεται μέσα από συλλογικές διαδικασίες, που προωθούν οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι οποίες μπορούν να επιδράσουν στο κράτος, την τοπική αυτοδιοίκηση και τις ίδιες τις επιχειρήσεις, ώστε να επιλέξουν και να επενδύσουν εκείνες με τη σειρά τους στην πράσινη επιχειρηματικότητα.

Εάν συμφωνήσουμε όλοι ότι η πράσινη επιχειρηματικότητα είναι η μακρόπνοη και ριζική λύση μπροστά στην παγκόσμια περιβαλλοντική και οικονομική κρίση, τότε η διαβούλευση, ο εθελοντισμός, η συμμετοχή των ενεργών πολιτών και ο σχεδιασμός δράσεων οριζόντιας συνεργασίας είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για να προλάβουμε τη γενίκευση της κρίσης, πριν να είναι αργά για το παγκόσμιο σύστημα και τον πλανήτη.

Το κράτος και η αγορά

Το κράτος και η αγορά έχει αποδειχθεί ότι δεν επενδύουν εύκολα στην καινοτομία, εάν δεν υπάρχει το κατάλληλο κλίμα στην κοινωνία και, στην προκειμένη περίπτωση, των πράσινων πόλεων, εάν η ζήτηση δεν ξεκινήσει από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Από την άλλη, η αγορά δεν επενδύει σε τομείς που δεν υπάρχει άμεση κερδοφορία. Και, φυσικά, δεν επενδύει στη μη κερδοσκοπική κοινωνική οικονομία, όπου έχει την αφετηρία της η Πράσινη Ανάπτυξη.

Έτσι, για όσους γνωρίζουν καλά το θέμα, η Πράσινη Ανάπτυξη ξεκινάει από τη μη κερδοσκοπική κοινωνική οικονομία, τις μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, τους Δήμους, τις οικολογικές οργανώσεις και, γενικότερα, από τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και κατόπιν έρχεται η αγορά, όταν δημιουργηθούν προϋποθέσεις κέρδους. Έτσι προκαλούνται οι κινητήριες δυνάμεις της πράσινης ανάπτυξης. Διαφορετικά, η πρόσκληση για την Πράσινη Ανάπτυξη μένει χωρίς ουσιαστικό και ένθερμο παραλήπτη.

Κι όμως, αυτός ο παραλήπτης είναι ο προορισμός που χρειάζεται στη φάση της εκκίνησης για να ευδοκιμήσει.

Εξάλλου, εδώ μπαίνει και το ζήτημα της συμμετοχικής Δημοκρατίας, σε ρεαλιστική βάση, για τη λειτουργικότητα της συνεργασίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, με κοινωνικό όραμα και με κίνητρα συμμετοχής.

Η κινητοποίηση ανθρώπινων πόρων

Η κινητοποίηση των ανθρώπινων πόρων προϋποθέτει, πριν από όλα, τοπικό όραμα και σχεδιασμό. Το όραμα αυτό είναι απαραίτητο για να δώσει νόημα και ενεργητικότητα στον «εθελοντισμό» της τοπικής κοινωνίας ώστε να την κινητοποιήσουν, και οι τεχνοκράτες στη συνέχεια είναι απαραίτητοι για το σχεδιασμό, τις μελέτες και την οργανωτική κουλτούρα, που χρειάζεται για να αναπτυχθεί με σχέδιο η τοπική οικονομία.

Αυτές οι δυο κατηγορίες υποκειμένων πηγαίνουν μαζί και ανοίγουν το δρόμο πριν έλθουν οι επιχειρηματίες να επενδύσουν σε τομείς που δε θα το έκαναν από μόνοι τους χωρίς να υπάρχουν οι υλικές και ανθρώπινες υποδομές.

Οι επενδύσεις έρχονται συνήθως μετά, όταν υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις και η κατάλληλη προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων μιας περιοχής.

Οι Δήμοι μπορούν ν' αναδείξουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής τους μέσα από την εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων. Σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη και προώθηση μπορούν να παίξουν οι εθελοντές για το περιβάλλον και τον πολιτισμό στα πλαίσια των μη κυβερνητικών οργανώσεων, όπως ήδη κάνουν πολλές οργανώσεις αν και όχι τόσο συντονισμένα.

Πράσινες Πόλεις - Πράσινες Στέγες

Η πολιτική προτεραιότητα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση στις πράσινες πόλεις, πράσινη επιχειρηματικότητα και πράσινες προμήθειες είναι ένα τρίπτυχο βάσει του οποίου μπορούν να ενεργοποιηθούν οι πολίτες, οι συλλογικές οργανώσεις, οι Δήμοι και οι επιχειρήσεις δραστικά και αποτελεσματικά για το περιβάλλον.

Οι πράσινες πόλεις είναι το ελκυστικό όραμα για ένα καλύτερο αύριο στους πολίτες. Η ανανέωση της πολιτικής και της ελπίδας, για βιώσιμο περιβάλλον.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα είναι η ολική ρεαλιστική και οργανωτική προϋπόθεση για την χρηματοδότηση φιλικών δραστηριοτήτων προς το περιβάλλον, το πεδίο προστιθέμενης αξίας, απασχόλησης και απασχολησιμότητας σ' ένα οξειδωμένο και τελματωμένο κόσμο.

Οι πράσινες προμήθειες είναι η ενεργός συμμετοχή του καταναλωτή στην επιλογή φιλικών υλικών για το περιβάλλον και ο περιορισμός της σπατάλης ενέργειας. Είναι η μέριμνα του πολίτη για να ενισχυθούν στο δημόσιο και στους δήμους οι προμήθειες σε φιλικά υλικά προς το περιβάλλον.

Πράσινες Πόλεις, πράσινες στέγες, πράσινη επιχειρηματικότητα και πράσινες προμήθειες / είναι το πακέτο της πολιτικής για μια αποτελεσματική συμμετοχική οικολογία από όλους τους πολίτες.

Πράσινες Στέγες - Περιβαλλοντικά Οφέλη

Το παράδειγμα με την πολιτική για τις πράσινες στέγες είναι χαρακτηριστικό. Σε μεγάλη κλίμακα, οι πράσινες στέγες βελτιώνουν την ποιότητα της ατμόσφαιρας (παράγουν οξυγόνο, φιλτράρουν τη σκόνη), αντιμετωπίζουν το φαινόμενο της Επίδρασης της Αστικής Θερμικής Νησίδας (το φαινόμενο της αύξησης της θερμοκρασίας στο κέντρο της πόλης σε σχέση με τα προάστια), και συμβάλλουν στην ορθολογική διαχείριση του νερού και την ισορροπη αστική διαβίωση (βιότοπος για πουλιά, πεταλούδες, ενδημικά φυτά). Οφέλη στην ενεργειακή απόδοση του κτιρίου.

Οι πράσινες στέγες προσφέρουν εξαιρετική θερμο-υγρα-ηχο-μόνωση. Σε ένα καλά μονωμένο κτίριο η χρήση του air-condition και του καλοριφέρ μειώνεται. Μια Πράσινη Στέγη, επίσης, προστατεύει τη μεμβράνη της ταράτσας από εξωτερικούς παράγοντες και επιμηκύνει τη διάρκεια ζωής της.

Κοινωνικά Οφέλη

Οι πράσινες στέγες, αξιοποιώντας αχρησιμοποίητους χώρους (ταράτσες), παρέχουν μέρη για ψυχαγωγία, κοινωνικοποίηση και καινοτομία ωφελώντας με αυτόν τον τρόπο όλες τις αστικές κοινωνίες.

Αισθητικά Οφέλη

Οι πράσινες στέγες ομορφαίνουν κτίρια και γειτονιές. Οι απρόσωπες ταράτσες γίνονται έργα τέχνης και οι τιμμεντένιες πόλεις μετατρέπονται σε ζωντανό περιβάλλον.

Επενδυτικά Οφέλη

Το χαμηλότερο ενεργειακό κόστος, το χαμηλότερο επίπεδο θορύβου, τα μειωμένα έξοδα συντήρησης και μεγάλη η αισθητική αναβάθμιση των (προηγούμενων) μη χρησιμοποιούμενων χώρων, αποτελούν απτά πλεονεκτήματα που ανεβάζουν την αξία κτιρίων ή και ολόκληρων συνοικιών.

Άλλα Οφέλη

Μείωση του κόστους θέρμανσης και ψύξης του κτιρίου έως 50%!!! - Η θερμοκρασία στην επιφάνεια μιας ταράτσας μπορεί να φθάσει τους 80°C. Η θερμοχωρητικότητα των δομικών υλικών αυξάνει την ενέργεια που απαιτείται για την ψύξη του κτιρίου. Τα φυτά σε ένα φυτεμένο δώμα απορροφούν τη ζέστη για τις ανάγκες του μεταβολισμού τους. Αποτέλεσμα - Μείωση της επιφανειακής θερμοκρασίας της ταράτσας έως 45°C, σε σχέση με ένα συμβατικό δώμα!!! (Επιφανειακή θερμοκρασία < 35°C!!!) Μείωση της εσωτερικής θερμοκρασίας του κτιρίου έως 10°C .Μείωση του κόστους θέρμανσης έως και 50%. Απόσβεση κόστους τοποθέτησης ενός πράσινου δώματος μέσα σε τρία με τέσσερα χρόνια, με τις υπάρχουσες τιμές πετρελαίου

Ο εκδημοκρατισμός της ενέργειας

Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η διασπορά των επενδύσεων στις ήπιες μορφές ενέργειας από Δήμους, μικρές επιχειρήσεις και νοικοκυριά.

Είναι μια πολιτική διάχυσης των ωφελημάτων των νέων τεχνολογιών. Όχι μόνο σε πολιτικό επίπεδο, αλλά και με την έννοια της κοινωνικοποίησης της τεχνολογίας των ήπιων μορφών ενέργειας, όπως είναι η ηλιακή ενέργεια. Κι αυτό είναι η μοναδική λύση για έγκαιρη αντιμετώπιση του προβλήματος και ριζική λύση της υπερθέρμανσης για την ανθρωπότητα.

Γι' αυτό και τα εμπόδια που μπαίνουν στη διάδοσή της από τους ισχυρούς στο παιχνίδι της ενέργειας.

Ο εκδημοκρατισμός, λοιπόν, και η βαθμιαία κοινωνικοποίηση της ενέργειας είναι λύδια λίθος της μετάβασης όχι μόνον σ' ένα βιώσιμο σύστημα αλλά και δικαιότερης ανακατανομής του εισοδήματος αφού παραγωγός της ενέργειας μπορεί να γίνει μ' αυτό τον τρόπο η τοπική Αυτοδιοίκηση, αλλά και διάφορες εταιρείες κοινωνικού και τοπικού χαρακτήρα.

Στην παρούσα ιστορική φάση, η δικαιότερη κατανομή των ενεργειακών πόρων δεν είναι μόνον ζήτημα ηθικής επιταγής αλλά και τρόπος αντιμετώπισης της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης- και φτώχειας ως απειλής που εκδηλώνεται αυτές τις μέρες στη μητρόπολη του συστήματος στο παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα με το φάσμα της πτώχευσης.

Τα απόβλητα και η ανακύκλωση Ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική

Υπάρχει, επίσης, μια κινητικότητα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τις επενδύσεις στην Ανακύκλωση. Κάθε χρόνο, η Ευρώπη παράγει 1,3 δισ. τόνους αποβλήτων. Η περιβαλλοντική επιβάρυνση, σε συνδυασμό με μια σειρά από προβλήματα που φέρουν οι τόνοι βιομηχανικών και αστικών αποβλήτων, έχει αναγκάσει την Ευρωπαϊκή Ένωση να θεσπίσει σειρά μέτρων για να στηρίξει την ανακύκλωση.

Τρεις είναι οι αρχές της Ε.Ε. για τη διαχείριση αποβλήτων:

- 1. Πρόληψη παραγωγής.** Να παράγουμε, δηλαδή, μόνο σε βαθμό που αυτό είναι απαραίτητο.
- 2. Μέγιστη ανακύκλωση** στερεών αποβλήτων. Να υποκαταστήσουμε δηλαδή ένα μέρος των πρώτων υλών με ανακυκλωμένα προϊόντα.
- 3. Ενεργειακή χρήση** όλων των περισσευμάτων.

Σε αυτό το επίπεδο, ο Δήμος Πατρών έχει μια προϊστορία και είναι από τους πρώτους Δήμους στην Ελλάδα που έχουν επενδύσει.

Τώρα, η πολιτική αυτή σχεδιάζεται να ενισχυθεί από την οικιακή κομποστοποίηση.

Με βάση τις παραπάνω θεματικές και την ανάπτυξη του πράσινου τουρισμού – οικοτουρισμού, ο Δήμος Πατρών, σε συνεργασία με τις περιβαλλοντικές οργανώσεις και τους ενεργούς πολίτες, πραγματικά μπορεί να γίνει καταλύτης για τις οριζόντιες συνεργασίες πράσινης ανάπτυξης στην Ελλάδα.

**Ο Βασίλης Τακτικός είναι υπεύθυνος επικοινωνίας του Συντονιστικού Κέντρου Μ.Κ.Ο.*